Sygn. akt II PK 123/12

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 grudnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)
SSN Beata Gudowska
SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa J.B.
przeciwko Przewozom Regionalnym Sp. z o.o. O. Zakładowi Przewozów Regionalnych w O.
o przywrócenie do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 7 grudnia 2012 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w O.
z dnia 8 grudnia 2011 r., sygn. akt […],

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w O. wyrokiem z dnia 15 września 2011 r. oddalił powództwo J. B. przeciwko „Przewozom Regionalnym” spółce z ograniczoną

odpowiedzialnością – O. Zakładowi Przewozów Regionalnych w O. o przywrócenie do pracy oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 8 grudnia 2011 r., sygn. akt […], oddalił apelację powoda i zasądził od niego na rzecz pozwanego kwotę 60 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy ustalił, że powód J. B. jest pracownikiem strony pozwanej od 1975 r. Początkowo wykonywał pracę na stanowisku pomocnika maszynisty, a następnie starszego maszynisty. Na skutek reorganizacji pracodawcy od 2007 r. jest zatrudniony w Przewozach Regionalnych spółce z o.o. – O. Zakładzie Przewozów Regionalnych w O. Jako maszynista powód wykonywał pracę w różnych taborach i na różnych jednostkach. Stanowiska pracy powoda w różnych jednostkach nie są tożsame, siedziska są różnie skonstruowane. Od 2002 r. powód zaczął odczuwać silne bóle kręgosłupa w odcinku lędźwiowym, które początkowo zostały zdiagnozowane jako dyskopatia, a w 2003 r. jako nasilona spondyloza lędźwiowa. Schorzenia te objawiały się nie tylko dolegliwościami kręgosłupa, ale także bólem kończyn dolnych, które w znacznym stopniu utrudniały powodowi swobodne poruszanie i codzienne funkcjonowanie. W 2004 r. stan zdrowia powoda pogorszył się. Wykonano zabieg operacyjny laminectomii dysku L3/L4, fenestracji dysku L5/S1 oraz dyscektomii dysku L3/L4 i L5/S1, co uzasadniały pęknięcia tych dysków, powodujące przemieszczenie się jądra miażdżystego. W rezultacie operacji i dwumiesięcznego pobytu w szpitalu stan zdrowia powoda uległ poprawie i mógł on po kilkumiesięcznej przerwie wrócić do pracy. W związku nawrotami bólu kręgosłupa i jego promieniowaniem do kończyn dolnych, w latach 2005 – 2008 powód kilkakrotnie przebywał na sesjach rehabilitacyjnych. Zabiegi i ćwiczenia fizjoterapeutyczne przynosiły okresowe poprawy stanu zdrowia. Na przełomie 2009 r. i 2010 r. dolegliwości kręgosłupa nasiliły się do tego stopnia, że powód miał poważne problemy z chodzeniem. W dniach 25.03.2010 r. — 15.04.2010 r. powód przebywał w szpitalu, gdzie przeprowadzano zabiegi rehabilitacyjne. W dniu 26 stycznia 2011 r. powód powrócił do pracy. W dniu 31 stycznia 2011 r. otrzymał oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pracę z trzymiesięcznym okresem wypowiedzenia. Jako przyczynę rozwiązania stosunku pracy wskazano długotrwałe

i częste nieobecności w pracy z powodu choroby, co powoduje dezorganizację w pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego powód był zatrudniony na stanowisku maszynisty w jednostce kolejowej, a więc takiej, której sprawne funkcjonowanie ma szczególne znaczenie w sferze interesów Państwa i obywateli, a rozmiar absencji chorobowej J. B. w okresie rocznym, poprzedzającym wypowiedzenie umowy o pracę określił jako co najmniej znaczny, bowiem łącznie wynosił on 255 dni, natomiast w latach poprzednich, tj. 2009 i 2008 wynosił odpowiednio 101 dni oraz 109 dni, wobec czego nieobecności te uznał za długotrwałe, systematyczne i powtarzające się. Były one przerywane długotrwałą „chorobową" opieką nad osobą dorosłą i urlopem na żądanie. Nieobecności powoda nie miały charakteru doraźnego, raczej należy określić je jako permanentne. Reasumując, Sąd Okręgowy nie dostrzegł w toku kontroli instancyjnej orzeczenia Sądu Rejonowego, aby doszło do naruszenia prawa materialnego - art. 45 § 1 k.p. Powód nie wykazał, aby pracodawca organizując powodowi miejsce pracy naruszył obowiązek zapewnienia bezpiecznych i higienicznych warunków pracy (art. 94 pkt 4 k.p.), co uzasadniało, w ocenie Sądu, oddalenie wniosku w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii biegłego lekarza. Nie doszło też, zdaniem Sądu, do naruszenia prawa materialnego - art. 39 k.p. w związku z art. 9 ustawy z 10.12.2008 r. o emeryturach pomostowych, poprzez ich niezastosowanie „w sytuacji, gdy z dowodów zgromadzonych w sprawie wynika, iż powód jako osoba spełniająca warunki do ubiegania się o tzw. wcześniejszą emeryturę w 2012 r., pozostaje w okresie ochronnym uniemożliwiającym wypowiedzenie umowy o pracę". Zasadnicza odmienność pomiędzy regulacjami zawartymi w ustawie o emeryturach i rentach z FUS oraz w ustawie o emeryturach pomostowych wynika z treści art. 16 ustawy o emeryturach pomostowych, stanowiącego, iż prawo do emerytury pomostowej ustaje z dniem poprzedzającym dzień nabycia prawa do emerytury, która jest ustalona decyzją organu rentowego, bądź osiągnięcia przez uprawnionego wieku 60 lat w przypadku kobiet, 65 lat w przypadku mężczyzn, jeżeli uprawniony nie ma prawa do emerytury ustalonego decyzją organu rentowego. Sąd uznał, że gdyby zaakceptować sposób rozumowania powoda, to wówczas dwukrotnie osiągnąłby on wiek emerytalny, tj. pierwotnie w chwili

ustalenia prawa do emerytury pomostowej, a następnie po raz kolejny w sytuacji określonej w art. 16 ustawy. Art. 9 ustawy o emeryturach pomostowych stanowi, iż warunkiem nabycia prawa do emerytury pomostowej oprócz osiągnięcia wieku wynoszącego 55 lat dla mężczyzn oraz posiadania okresu pracy w charakterze maszynisty pojazdów trakcyjnych wynoszącego co najmniej 15 lat, jest wydanie przez lekarza medycyny pracy orzeczenia o niezdolności do wykonywania prac jako maszynista pojazdów trakcyjnych. W tym kontekście Sąd zwrócił uwagę, iż o ile można przyjąć założenie, że powód spełni warunki dotyczące wieku i stażu pracy na stanowisku maszynisty, o tyle brak jest podstawy do przyjęcia, iż lekarz medycyny pracy wyda stosowne orzeczenie, zwłaszcza, iż powód już w pozwie podniósł, że jego stan zdrowia uległ poprawie w stopniu umożliwiającym mu powrót do pracy", czego potwierdzeniem jest znajdujące się w jego aktach osobowych zaświadczenie lekarskie z 24.01.2011 r. o dopuszczeniu do pracy. Reasumując Sąd uznał, że powód nie podlegał szczególnej ochronie przez wypowiedzeniem, dlatego apelację oddalił.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniósł w imieniu powoda jego pełnomocnik, zaskarżając wyrok w całości. Skarga kasacyjna została oparta na podstawie naruszenia „prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 39 kodeksu pracy w zw. z art. 9 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych polegającą na przyjęciu, że nie podlega ochronie przed wypowiedzeniem umowy o pracę w wieku przedemerytalnym pracownik (powód), który w dacie wypowiedzenia stosunku pracy ukończył 53 lata i w ciągu niewiele ponad jednego roku nabyłby prawo do przejścia na tzw. emeryturę pomostową (tj. z chwilą ukończenia 55 roku życia), podczas gdy przepis art. 9 pkt 1) ustawy o emeryturach pomostowych ustanawia zwykły wiek emerytalny dla maszynistów pojazdów trakcyjnych, w związku z czym takim osobom przysługuje ochrona na 4 lata przed osiągnięciem tego wieku (art. 39 k.p.), tj. w przypadku mężczyzn od dnia ukończenia 51 roku życia, a zatem w chwili złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu umowy o pracę powód znajdował się w okresie ochronnym;

2. naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 45 § 1 kodeksu pracy w z w. z art. 8 kodeksu pracy, polegającą na przyjęciu, że długotrwała usprawiedliwiona nieobecność powoda w pracy - w stanie faktycznym

sprawy - stanowiła wystarczającą podstawę do wypowiedzenia stosunku pracy, podczas gdy absencje powoda wynikały z poważnych dolegliwości wywołanych warunkami na stanowisku pracy, wobec czego zasady współżycia społecznego przemawiały za uznaniem wypowiedzenia za bezzasadne;

3. naruszenia przepisów postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, a mianowicie art. 217 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. polegającym na przyjęciu, że brak było wystarczających podstaw do uwzględnienia wniosku o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego lekarza na okoliczności związane ze stanem zdrowia powoda oraz przyczyn ich powstania (choroba zawodowa), a to w związku z niewykazaniem przez stronę powodową, że pracodawca nie zapewnił powodowi właściwych warunków pracy, podczas gdy zawnioskowany dowód z opinii biegłego lekarza w połączeniu z pozostałymi dowodami w pełni umożliwiał ustalenie okoliczności istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy, dotyczących związku wad stanowiska pracy z licznymi absencjami powoda, a także jego zdolności do wykonywania pracy na dotychczasowym stanowisku, w związku z czym dopuszczenie dowodu z opinii biegłego było w pełni uzasadnione”.

Wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, ponieważ w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, a mianowicie: „czy ochronie przed wypowiedzeniem umowy o pracę w wieku przedemerytalnym (art. 39 kodeksu pracy) podlega pracownik (maszynista pojazdów trakcyjnych), który w ciągu czterech lat od daty złożenia przez pracodawcę oświadczenia o wypowiedzeniu stosunku pracy osiągnie wiek uprawniający go do przejścia na tzw. emeryturę pomostową (art. 9 ustawy o emeryturach pomostowych), czy też taki pracownik nie podlega w/w ochronie”.

Wniósł również o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w O. do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398^{13} § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw, a z urzędu bierze pod rozwagę tylko nieważność postępowania. W świetle art. 398^{3} § 1 k.p.c. skarga kasacyjna może być oparta na zarzutach naruszenia prawa materialnego przez błędną jego wykładnię i niewłaściwe zastosowanie (pkt 1) oraz na zarzutach naruszenia przepisów postępowania, jeżeli uchybienia te mogły mieć wpływ na wynik sprawy (pkt 2). Zgodnie z utrwalonym w judykaturze poglądem, pod pojęciem podstawy skargi kasacyjnej rozumie się zaś konkretne przepisy prawa, które zostały w niej wskazane z jednoczesnym stwierdzeniem, że wydanie wyroku nastąpiło z ich obrazą. W razie oparcia skargi kasacyjnej na podstawie wymienionej w art. 398^{3} § 1 pkt 2 k.p.c. konieczne jest przy tym, aby - poza naruszeniem przepisów procesowych - skarżący wykazał, iż konsekwencje wadliwości postępowania były tego rodzaju, że kształtowały treść zaskarżonego wyroku.

W skardze kasacyjnej wskazano, że Sąd drugiej instancji oddalił wniosek powoda o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego lekarza - przyjmując, że przeprowadzenie tego dowodu nie mogło doprowadzić do wyjaśnienia zasadności dokonanego wypowiedzenia. Zdaniem Sądu Najwyższego nie doszło jednak do naruszenia art. 217 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c., gdyż przedmiotem rozprawy nie było ustalenie choroby zawodowej lub wypadku przy pracy, natomiast istotą sporu było ustalenie, czy doszło do długotrwałej absencji chorobowej, powodującej dezorganizację pracy. Dowód z opinii biegłego lekarza był nieprzydatny do ustalenia tych okoliczności. Stosownie do art. 217 § 2 k.p.c. sąd pominie środki dowodowe, jeżeli okoliczności sporne zostały już dostatecznie wyjaśnione lub jeżeli strona powołuje dowody jedynie dla zwłoki. Dowody powoływane są tylko dla zwłoki, gdy okoliczności, które mają być przy ich pomocy wykazane zostały już dostatecznie wyjaśnione albo gdy nie mogą one służyć wyjaśnieniu spornych okoliczności. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 10 maja 2012 r., sygn. akt II PK 220/11, LEX nr 1211159, wyraził pogląd, że art. 227 k.p.c. nie może być przedmiotem naruszenia sądu odwoławczego, gdyż przepis ten nie jest źródłem obowiązków ani uprawnień jurysdykcyjnych, lecz określa jedynie wolę ustawodawcy ograniczenia kręgu faktów, które mogą być przedmiotem dowodu w postępowaniu cywilnym. W tym kontekście Sąd Najwyższy uznał, że skarga

kasacyjna nie zakwestionowała skutecznie ustaleń dotyczących faktu dezorganizacji pracy spowodowanej wielokrotnymi zwolnieniami lekarskimi i bardzo częstą absencją w ostatnich latach.

W ocenie Sądu Najwyższego nie doszło do naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 39 k.p. w związku z art. 9 ustawy z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (Dz. U. z 2008 r. Nr 237, poz. 1656 ze zm.). Zgodnie z tym ostatnim przepisem - pracownik wykonujący prace maszynistów pojazdów trakcyjnych wymienione w pkt 5 załącznika nr 2 do ustawy, który spełnia warunki określone w art. 4 pkt 1, 4-7, nabywa prawo do emerytury pomostowej, jeżeli: 1) osiągnął wiek wynoszący co najmniej 50 lat dla kobiet i co najmniej 55 lat dla mężczyzn; 2) ma okres pracy jako maszynista pojazdów trakcyjnych, wymienionej w pkt 5 załącznika nr 2 do ustawy, wynoszący co najmniej 15 lat; 3) lekarz medycyny pracy wydał orzeczenie o niezdolności do wykonywania prac jako maszynista pojazdów trakcyjnych.

Unormowanie to przyznaje prawo do świadczenia w wieku znacznie niższym niż powszechny wiek dla mężczyzn (65 lat, a od 2013 r. – stopniowo 67 lat), a także niższym niż emerytura z tytułu pracy w szczególnych warunkach (60 lat). Do nabycia prawa do tego świadczenia konieczne jest także rozwiązanie stosunku pracy. Zwrócić należy uwagę, że przepisy umożliwiające wcześniejsze przejście na emeryturę, niemające pokrycia w składce na ubezpieczenie emerytalne, są stopniowo wygaszane, aż do całkowitej likwidacji. Skorzystanie w przyszłości z emerytury przed osiągnięciem powszechnego wieku emerytalnego będzie możliwe wyłącznie w ramach systemu świadczeń dla osób wykonujących pracę w warunkach szczególnych lub o szczególnym charakterze, przewidzianych w ustawie o emeryturach pomostowych. Wcześniejszym odpowiednikiem emerytur pomostowych były emerytury w obniżonym wieku emerytalnym dla osób wykonujących prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, wypłacane na podstawie art. 32 i art. 33 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, ze zm.; dalej: ustawa o emeryturach z FUS) oraz rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w

szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, ze zm.). Uchwalenie ustawy o emeryturach pomostowych stanowiło element reformy systemu ubezpieczeń społecznych, której celem była m.in. stopniowa likwidacja odrębności zasad przechodzenia na emeryturę różnych grup zawodowych oraz ujednolicenie wieku emerytalnego wszystkich ubezpieczonych. Ważną okolicznością, która wpłynęła na uchwalenie tej ustawy, było również wygaszenie dotychczasowych zasad przechodzenia na emeryturę w obniżonym wieku emerytalnym przez osoby pracujące w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, planowane początkowo na 31 grudnia 2008 r. (por. art. 46 ust. 1 pkt 2 i art. 50 ust. 1 pkt 2 ustawy o emeryturach z FUS). Wygaszanie emerytur nauczycielskich w obniżonym wieku emerytalnym wynikało z art. 88 ust. 2a ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. - Karta Nauczyciela, Dz. U. z 2006 r. Nr 97, poz. 674, ze zm.). Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 3 marca 2011 r., K 23/09, OTK-A 2011/2/8, zwrócił uwagę, że zarówno prawo do emerytury w obniżonym wieku, które przysługiwało na podstawie wcześniejszych przepisów, jak i prawo do emerytury pomostowej stanowią szczególne uprawnienia emerytalne i nie należą do istoty prawa do zabezpieczenia społecznego, zagwarantowanego w art. 67 Konstytucji. Osoby pozbawione prawa do emerytury pomostowej nabywają bowiem, po spełnieniu odpowiednich przesłanek, prawo do emerytury "zwykłej" na podstawie ustawy o świadczeniach z FUS. Ponadto uprawnieni do uzyskania emerytury pomostowej w okresie pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze w rozumieniu ustawy o świadczeniach z FUS nie byli obciążani wyższymi kosztami wcześniejszego uzyskania świadczenia emerytalnego, co oznacza, że prawo do emerytury pomostowej, jako szczególne uprawnienie, mogło zostać przyznane węższej grupie pracowników, w stosunku do kręgu uprawnionych do emerytury w obniżonym wieku.

W ocenie Sądu Najwyższego prawa do emerytury pomostowej, mimo jej nazwy i powstania prawa do tego świadczenia z mocy prawa, po spełnieniu warunków zawartych w ustawie (art. 15 ustawy), nie można w każdym przypadku utożsamiać z prawem do emerytury, o którym mowa w art. 39 k.p., gdyż świadczenie to jest bardziej zbliżone do świadczeń socjalnych z szeroko pojętego zabezpieczenia społecznego, niż do świadczeń z ubezpieczenia społecznego,

uregulowanych w ustawie o systemie ubezpieczeń społecznych, a ponadto jest finansowane z odrębnego Funduszu Emerytur Pomostowych. Nie ma ponadto charakteru stałego, ale przysługuje tylko do nabycia uprawnień do stałych świadczeń emerytalnych lub osiągnięcia przez mężczyznę wieku 65 lat (art. 16 ustawy). Tymczasowy charakter tego świadczenia upodabnia je raczej do świadczeń przedemerytalnych.

Zgodnie z art. 39 k.p. pracodawca nie może wypowiedzieć umowy o pracę pracownikowi, któremu brakuje nie więcej niż cztery lata do osiągnięcia wieku emerytalnego, jeżeli okres zatrudnienia umożliwia mu uzyskanie prawa do emerytury z osiągnięciem tego wieku. Sposób rozumienia powyższego zakazu wypowiedzenia umowy o pracę pracownikowi w wieku przedemerytalnym oparty jest na poglądzie, że przez określony w tym przepisie wiek emerytalny należy rozumieć wiek określony w przepisach emerytalnych, zezwalający na uzyskanie uprawnień w normalnym trybie. Nie jest nim natomiast wiek, który w świetle przepisów szczególnych daje tylko możliwość przejścia na wcześniejszą emeryturę (por. wyrok Sądu Najwyższego z 11 lipca 2007 r., III PK 19/07, LEX nr 611832).

W obowiązującym stanie prawnym ustawowym wiekiem emerytalnym jest wiek uprawniający do przejścia na emeryturę na podstawie przepisów ustawy o emeryturach i rentach z FUS. Ustawa ta określa jednolity wiek emerytalny w zależności od płci pracownika, wynoszący dla kobiety 60, a dla mężczyzny 65 lat. Od dnia 1 czerwca 2004 r. obowiązuje kolejna wersja art. 39 k.p., w brzmieniu ustalonym ustawą z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (Dz. U. Nr 120, poz. 1252). Okres ochrony przed wypowiedzeniem umowy o pracę został wydłużony do 4 lat, co zostało skorelowane z prawem do świadczeń przedemerytalnych. W tym aspekcie należałoby również odnosić ten przepis do emerytur pomostowych, które spełniają podobną funkcję do świadczeń przedemerytalnych.

Przesłanką zakazu wypowiedzenia z art. 39 k.p. jest możliwość nabycia przez pracownika prawa do emerytury po osiągnięciu wieku emerytalnego. Osoby urodzone przed dniem 1 stycznia 1949 r. muszą mieć staż emerytalny wymagany przez przepisy: okres składkowy i nieskładkowy wynoszący co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn. W przyszłości przepis ten będzie musiał być ponownie

zmodyfikowany, ponieważ dla osób urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. (takich jak powód) warunkiem nabycia emerytury jest (co do ogólnej zasady) tylko osiągnięcie wieku emerytalnego, wynoszącego 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn (art. 24 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Judykatura Sądu Najwyższego przyznaje ochronę wyrażoną w art. 39 kodeksu pracy pracownikom zatrudnionym w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2011 r., sygn. akt II PK 282/10, LEX nr 949028), wskazując, że niższy od powszechnego wiek emerytalny pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest dla nich normalnym ustawowym wiekiem emerytalnym, co należy uwzględnić także przy stosowaniu art. 184 ustawy z 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS. W cytowanym wyroku Sąd przyjął, że pracownik, który spełnił do 31 grudnia 1998 r. warunek stażu emerytalnego (w tym okresu pracy w szczególnym charakterze, np. jako pracownik kolejowy, oraz okresu składkowego i nieskładkowego) uprawniający go do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym i który wiek ten osiągnie dopiero po 31 grudnia 2008 r., ma możliwość nabycia uprawnień do emerytury na podstawie art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS pod warunkiem rozwiązania stosunku pracy, a zatem w okresie przed osiągnięciem tego wieku podlega ochronie przewidzianej w art. 39 k.p.

Równocześnie wyrażane jest stanowisko, zgodnie z którym nie jest normalnym wiekiem emerytalnym wiek umożliwiający wcześniejsze przejście na emeryturę, o którym mowa w art. 29 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, w rezultacie nie ma przesłanek pozwalających na objęcie ochroną trwałości zatrudnienia pracownika przed ukończeniem takiego wcześniejszego wieku emerytalnego, gdyż powstawałby stan niepewności co do okresu obowiązywania zakazu wypowiadania umowy o pracę w zależności od tego, czy chroniony tym zakazem pracownik skorzysta z wcześniejszych uprawnień emerytalnych w wieku 50 lat - kobieta i 60 lat mężczyzna, gdyż może skorzystać z prawa przejścia na emeryturę także po osiągnięciu tego wieku. Nie jest to bowiem "normalny" ustawowy wiek emerytalny (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008 r., I BP 51/07, LEX nr 494126).

W wyroku z dnia 5 lipca 2011 r., I PK 15/11, LEX nr 950717, Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że uprawnienie wynikające z art. 88 ustawy z 1982 r. - Karta Nauczyciela nie stanowi podstawy do udzielenia ochrony na zasadzie art. 39 k.p., gdyż przepis ten nie odnosi się do konkretnego wieku nauczyciela, a ponadto wymaga złożenia odpowiedniego wniosku.

W ocenie Sądu Najwyższego prawo do emerytury pomostowej nawiązuje do świadczenia przyznawanego na warunkach art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS (por: K. Antonów [w:] Ustawa o emeryturach i rentach z FUS. Komentarz, ABC 2009, pkt 3 do art. 24).

Mając powyższe konstatacje na uwadze - Sąd Okręgowy w O. niezasadnie pominął cel i charakter nowych uregulowań. W rzeczywistości bowiem przepisy ustawy o emeryturach pomostowych, posługując się kryterium „osiągnięcia wieku" wprowadzają wiek emerytalny, który stanowi jedno z istotnych kryteriów do nabycia uprawnień emerytalnych, o których mowa w art. 39 k.p. Przepis ten obejmuje również osoby w obniżonym wieku emerytalnym, o którym mowa w ustawie o emeryturach pomostowych. Funkcja ochronna art. 39 k.p. przejawia się poprzez zapewnienie trwałości stosunku pracy osobom, które ze względu na swój wiek i stan zdrowia mogą mieć trudności w poszukiwaniu zastępczego zatrudnienia na coraz bardziej konkurencyjnym rynku pracy.

Ochrona przed wypowiedzeniem przysługuje tylko raz, a po osiągnięciu stosownego wieku emerytalnego wygasa (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 marca 2002 r., sygn. akt I PKN 141/01). Prowadzi to do konkluzji, że pracownik, który podlegał ochronie przed wypowiedzeniem w wieku 56 – 60 lat, nie podlega ochronie trwałości stosunku pracy w późniejszym czasie, w szczególności – po uzyskaniu wieku uzasadniającego nabycie prawa do emerytury pomostowej lub na cztery lat przed osiągnięciem ‚powszechnego" wieku emerytalnego.

Zwrócić jednak należy uwagę, że ustawa o emeryturach pomostowych, oprócz zwykłego wieku emerytalnego 60 lat, przyznaje niektórym kategoriom zatrudnionych, prawo do emerytury w wieku dodatkowo obniżonym o 5 lat. Dotyczy to np. art. 9 ustawy, na który powołuje się powód, stawiając jednak ubezpieczonemu dodatkowy warunek, aby lekarz medycyny pracy wydał orzeczenie o niezdolności do wykonywania prac jako maszynista pojazdów

trakcyjnych (art. 9 pkt 3). Dokonując wykładni art. 39 k.p. w aspekcie art. 9 ustawy o emeryturach pomostowych Sąd Najwyższy uznał, że ochronie przed wypowiedzeniem umowy o pracę podlega pracownik, który w okresie 4 lat, określonych w tym przepisie, spełni warunek wieku 55 lat rozumiany również jako warunek odpowiedniego stażu pracy w szczególnych warunkach i wymóg przedstawienia pracodawcy orzeczenia lekarza medycyny pracy o niezdolności do wykonywania pracy na stanowisku maszynisty pojazdów trakcyjnych. Brak takiego orzeczenia stwarzałby bowiem dla pracodawcy stan niepewności, co do faktycznej i prawnej możliwości uzyskania przez pracownika prawa do emerytury pomostowej.

W tym kontekście należy stwierdzić, że powód nie spełnił jednej z przesłanek nabycia prawa do emerytury pomostowej, mianowicie nie przedstawił orzeczenia o niezdolności do wykonywania pracy jako maszynista pojazdów trakcyjnych (art. 9 pkt 3 ustawy o emeryturach pomostowych). Wręcz przeciwnie - lekarz zakładowy wydał zaświadczenie, że jest on zdolny do wykonywania pracy na stanowisku maszynisty pojazdów trakcyjnych. Uniemożliwiało to objęcie go ochroną przed wypowiedzeniem w wieku 51 – 55 lat.

Odnośnie zarzutu naruszenia prawa materialnego przez błędną wykładnię art. 45 § 1 k.p. w zw. z art. 8 k.p. Sąd Najwyższy nie podzielił subsumpcji przedstawionej w skardze kasacyjnej. W stanie faktycznym sprawy długotrwała absencja chorobowa powoda stanowiła uzasadnioną przyczynę wypowiedzenia umowy o pracę. W skardze kasacyjnej nie kwestionowano zasady, dotyczącej słuszności wypowiedzenia umowy w przypadku braku dyspozycyjności pracownika oraz tego, że zasadność wypowiedzenia umowy o pracę powinna być rozważana nie tylko z uwzględnieniem potrzeb pracodawcy, ale również z poszanowaniem interesów pracownika sumiennie i starannie wykonującego obowiązki pracownicze. Nie można się jednak zgodzić z sugestią, że odpowiedzialność za stan zdrowia powoda i jego absencje w pracy powinna spocząć na pracodawcy. Powód miał zapewniona opiekę lekarską i poddawał się odpowiednim zabiegom leczniczym. Lekarz zakładowy wydał zaświadczenie, że jest on zdolny do wykonywania pracy na stanowisku maszynisty pojazdów trakcyjnych. Mimo to jego absencje chorobowe przekraczały 1/3 roku, a ostatnio 2/3 roku. Do tego można doliczyć okresy urlopów wypoczynkowych. Nie ma podstaw do kwestionowania, że nieobecności powoda

wpływały negatywnie na organizację pracy, która wymaga dyspozycyjności i mobilności pracowników kolejowych. Brak więc możliwości uwzględnienia powództwa na podstawie zasad współżycia społecznego (art. 8 k.p.), co z kolei usprawiedliwia wniosek o braku uzasadnionych podstaw do przywrócenia powoda do pracy w aspekcie art. 45 § 1 k.p.

Mając powyższe okoliczności na uwadze, Sąd Najwyższy na mocy art. 398^{14} § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji wyroku.

/tp/